

ut : *homo & equus*. Propriè oppositi sunt ,
quos intercedit vera aliqua oppositio.

Quadruplex autem est oppositio terminorum.

59 1ma *contraria* , quâ duo *positiva* se mutuò expellunt ab eodem subjecto , ut : *calor & frigus*.

2da *contradictoria* , quæ intercedit inter duos terminos , quorum unus est finitus , alter infinitus , sic opponuntur : *homo, non homo*.

3^{cia} *privativa* , quæ intercedit inter formam & ejus privationem , sic opponuntur *Vita & Mors*.

4ta *relativa* , quæ intercedit inter duos terminos , quorum unus dicit relationem ad alteram , sic opponuntur *Pater & Filius*.

Hæc de terminis dicta sufficient. *Cætera, quæ de Universalibus, Antepredicamentis, Predicamentis, & Postpredicamentis ab aliquibus ad Dialecticam transcribuntur, utilius in Logicâ discutientur.*

INFORMATIO SECUNDA.

De Nomine , Verbo , & Oratione.

ARTICULUS PRIMUS.

De Nomine.

1. CONCLUSIO. Nomen benè definitur *vox significativa ad placitum, sine tempore,*

re, *cujus nulla pars separata (idem) significat, finita & recta.*

Explicatur definitio. Dicitur primò: *Vox significativa ad placitum*, quæ particulæ patent ex dictis *Inform 1. N. 2.*, & ponuntur loco generis, quia per illas convenit nomen cum terminis, verbo & oratione, cæteræ vero particulæ ponuntur pro differentiâ, &

Dicitur 2dò. *Sine tempore*, ut distinguatur nomen à verbo, quod significat cum tempore, ubi

Advertendum, quod bene distingui debeant hæc tria: significare cum tempore, significare tempus, & connotare tempus, *significare cum tempore* est significare actionem vel passionem, prout in certâ temporis differentiâ exercetur, & sic significare cum tempore convenit soli verbo. *Significare tempus* convenit vocibus institutis ad significandum tempus, vel certam temporis partem, tales sunt, *hora, dies, annus &c.* *Connotare tempus* proprium est vocibus significantibus aliquam actionem vel passionem, quæ certo tempore fieri solet, non tamen exprimendo, an facta sit, an fiat, an sit futura, tales voces sunt: *prandium, cena &c.* Ex quibus constat, quod nomen quædem possit significare vel connotare tem-

pus, non tamen possit significare cum tempore.

3. Dicitur 3tò : *cujus nulla pars separata (idem) significat*, ut excludantur terminus complexus & oratio, in quibus non est unum simplex, sed plura sunt nomina. Additur: *idem*, si enim partes alicujus nominis separatae aliud significant, quam conjunctae, v. g. *do minus*, tunc talis vox sicut manet terminus incomplexus, sic etiam manet simpliciter nomen.

Dicitur 4tò : *finita*, ut excludantur nomina infinita, v. g. *non homo, non lapis*, quæ propriè nomina non sunt; quia non significant aliquid determinatè.

Dicitur 5tò : *recta*, ut excludantur casus obliqui, quia solus nominativus rem simpliciter & absolutè significat, casus autem obliqui sicut cadunt à recto, sic illis primariò non est imposita aliqua significatio, sed hæc à casu recto in obliquos derivatur.

4. Dices imò. *Boatus, fletus*, & similia sunt voces naturaliter significantes, & tamen sunt vera nomina, ergo malè dicitur, quod nomen sit vox significativa ad placitum.

R. D. inam part. ant. *Boatus exercitè sumptus*, in quantum est sonus procedens ab ore bovis, est vox naturaliter significans,
C. ant.

C. ant. *signatè* sumptus, in quantum est dictio instituta ad aliquid significandum, N. ant. hoc posteriore modo *Boatus* est nomen.

Dices 2dò. *Leopardus* est verum nomen, 5. & tamen habet partes *separatim* significantes scilicet *Leo* & *Pardus*, ergo non requiritur, ut nominis nulla pars separata significet.

R. D. 2dam part. ant. *Leopardus* habet partes *separatim* significantes, *idem* quod significabant conjunctæ N. ant. significantes *aliud*, quàm significabant conjunctæ C. ant. *Leopardus* enim significat brutum à *Leone* & *Pardo* distinctum. Idem dicendum est de aliis nominibus compositæ figuræ, ut : *aurifaber*, *jurisconsultus*, quorum partes, si separantur, non retinent significationem, quam habebant in conjunctione, rationem dat S. Th. I. perih. Lect. 4. in verbis : *Significatio est forma nominis, nulla autem pars separata habet formam totius, sicut manus abscissa non habet formam humanam.*

Dices 3tiò. *Terminus infinitus* est terminus, ergo etiam nomen infinitum est nomen.

R. N. coam. *Disparitas* est, quia ad terminum sufficit, esse *partem* constitutivam propositionis, quod etiam convenit termino infinito. Ad nomen autem requiritur, ut ali-

quid *determinatè* significet, quod in nomen infinitum non cadit.

ARTICULUS SECUNDUS

De Verbo.

7. **CONCLUSIO.** Verbum benè definitur, quod sit *vox significativa ad placitum, cum tempore, cujus nulla pars separata (idem) significat, finita & recta, & eorum, quæ de altero dicuntur semper est nota.*

Explicatur definitio: Dicitur **1mo**: *Vox significativa ad placitum*, per quas particulas verbum convenit cum termino, nomine, & oratione.

Dicitur **2^{dò}**: *Cum tempore*, ut verbum differat à nomine, *V. N. 2.* Dicitur autem verbum significare cum tempore, quia vel *quoad rem significatam*, vel *quoad modum significandi* importat actionem vel passionem exercitè talem, id est, *prout fit in aliqua differentia temporis*, sic *lego* significat lectionem, prout eam in tempore præsentis exerceo. Similiter verba neutra: *quiesco, sileo &c.* Item verbum substantivum *sum*, licet propriè non significant actionem vel passionem, significant tamen aliquid *per modum* actionis vel passionis, significant enim aliquid, quod mihi exercitè in præsentis convenit, nam *quiesco* significat quietem, quam jam possideo, *taceo* significat

cat silentium, quod jam præsto, *sum* significat esse, quod jam habeo &c.

Dicitur 3to. *Cujus nulla pars separata* (idem) significat, ut excludantur hæc & similia composita: *docendo disco, dolore afficior, amore complector*, quæ non sunt simpliciter verba.

Dicitur 4to: *Finita*, ad excludenda verba infinita, ut: *non-lego, non-amor* & similia, quæ quia non significant determinatè actionem vel passionem, à verbis excluduntur. An autem similia verba sumantur negativè, an infinitanter, dependet ab *intentione proferentis*, & ex resolutione deprehendi potest, si enim v. g. *non lego* sic resolvatur: *ego non sum legens*, tunc *non lego* sumitur negativè, si verò sic resolvatur: *ego sum non-legens*, tunc *non-lego* sumitur infinitanter.

Dicitur 5to. *Et recta*. Ut excludantur verba obliqua Nomine verborum obliquorum intelliguntur omnes modi, excepto indicativo, & omnia tempora, excepto tempore præsentis, cum illa non significant actionem vel passionem *simpliciter* & ratione suâ, sed tantùm *secundùm quid*, & ratione temporis præsentis, modi indicativi, ut constat ex verbis S. Th. 2. *Perih. Lect. 1. Præteritum & futurum, quæ significant casus verbi, dicuntur per respectum ad præsens, unde si dicatur, hoc erit*

etit, idem est, ac si dicatur, hoc est futurum. Hoc fuit, hoc est prateritum. Perinde autem est, in quo numero vel personâ verbum præ lens indicativi ponatur, diversitas enim penes numerum & personam est tantum grammaticalis, & ideo S. Th. 1. Perih. Lect. 5. ait: *Variatio, quæ in verbo fit penes numerum & personam, non constituit casum verbi, quia talis variatio non est ex parte actionis, sed ex parte subjecti, variatio autem per modos & tempora respicit actionem, ideoque constituit casum verbi.*

Dicitur Etò: *Et eorum, quæ de altero dicuntur, semper est nota.* Ad indicandum, quod verbum debeat significare connexionem prædicati cum subjecto, per quod verbum distinguitur à participio, quod quidem significat aliquam actionem vel passionem sub certa temporis differentia, & hinc dicitur *nomen verbale*, non tamen est verbum, quia non denotat unionem prædicati cum subjecto. Ubi

8. Advertendum, quod significare unionem prædicati cum subjecto, non tantum conveniat verbo substantivo *sum*, utpote quod est copula partium propositionis; sed etiam verbis adjectivis vel significantibus rem subjecto adjacentem, v. g. *video, amo, lego &c.* Ratio est, quia hæc verba denotant suum significatum velut formam subjecto actu

actu convenire, consequenter significant unionem prædicati subintellecti, cum subiecto, cui forma significata exercitè inest, v. g. Verbum *video*, denotat, quod visio importata per subintellectum participium *videns* mihi actu sit unita, quæ unio vel convenientia enunciativè declaratur per propositionem de tertio adjacente: *Ego sum videns*.

Dices imò. Verbum quod absolvitur ab omni tempore, non significat cum tempore, sed verbum *Sum* quandoque absolvitur ab omni tempore, ut patet in propositionibus æternæ veritatis v. g. *homo est animal*, ergo verbum *Sum* quandoque non significat cum tempore.

R. D. maj. Verbum quod absolvitur ab omni tempore tam quoad rem significatam, quàm quoad modum significandi, non significat cum tempore C. maj. quod absolvitur ab omni tempore tantùm quoad rem significatam N. maj. sed verbum *Sum* quandoq; absolvitur ab omni tempore quoad rem significatam C. min. quoad modum significandi N. min. Etiam in propositionibus æternæ veritatis per copulam ex parte modi significandi importatur tempus vel præsens, ut: *homo est animal*, vel præteritum, ut: *homo fuit animal &c.* quamvis res significata vel connexio animalis cum homine non dependeat à differentia temporis.

Dices

10. Dices 2dò. Verba composita, ut *deambulo*, *satisfacio* &c. sunt vera verba, & tamen habent partes *separatim* significantes juxtà significationem totius, ergo malè dicitur in definitione verbi, cujus nulla pars &c.

R. D. 2dam partem ant. : Verba composita habent partes *separatim* significantes &c. *materialiter* C. ant. *formaliter* N. ant. Sicut significatio formalis provenit ab impositione hominum, sic distincta impositio infert distinctam significationem formalem, est autem distincta impositio, quâ imponitur v.g. *deambulo* ad significandum, & iterum distincta, per quam imponitur *ambulo*, unde in his etiam sunt distinctæ *formaliter* significationes.

11. Urgebis. Omne verbum est integra propositio, sed *integra propositio* habet partes *separatim* significantes, ergo. P. maj. Quod includit subjectum, prædicatum & copulam, est integra propositio, sed omne verbum includit subjectum, prædicatum & copulam v.g. *scribo*, idem est, ac : *Ego sum scribens* ergo.

R. D. primam maj. Omne verbum *in ratione verbi* est integra propositio N. maj. *in ratione judicii* C. maj. similiter C. min. D. consequens. Verbum *in ratione verbi* est quid *formaliter* simplex, *in ratione verò judicii* est quid compositum, & sic habet partes,

Dices

Dices 3^{ti}ò. In propositione *negativa* ver-12.
 bum non significat unionem prædicati cum
 subjecto, ergo P. ant. In propositione ne-
 gativa prædicatum *dividitur* à subjecto, ergo.

R. D. 1um ant. In propositione negati-
 va verbum non significat *unionem* prædicati
 cum subjecto *per affirmationem* C. ant. Non
 significat *unionem per negationem* N. ant.
 Propositio etiam negativa est compositum,
 quod haberi non potest sine compositione
 vel unione partium, affirmativâ in propo-
 sitionibus affirmativis, negativâ in negativis.
 Unde Aristoteles l. 3. de anima, tex. 22. ait:
etiam cum negamus, componimus.

ARTICULUS TERTIUS

De Oratione.

CONCLUSIO. Oratio bene definitur: 13.

*Vox significativa ad placitum, cujus aliqua pars
 separata significat ut dictio, non ut affirmatio vel
 negatio.*

Explicatur definitio: Dicitur primò *vox
 significativa ad placitum*, quæ particulae po-
 nuntur pro genere.

Dicitur 2^{dò}: *cujus aliqua pars separata signi-
 ficat*, & per hoc differt oratio à nomine,
 verbo, termino complexo (ut paulò infrà)
 & mixto, oratio enim debet habere partes
explicitè, quas terminus mixtus tantùm ha-
 bet *implicitè*.

Dici-

Dicitur 3^{tiò}: *ut dictio, non ut affirmatio vel negatio*, ubi particula *non* sumitur *precisive*, non verò *exclusivè*, quasi oratio absolutè excluderet affirmationem vel negationem, neq; etiam ad orationem requiritur absolutè, ut mediante copulâ aliquid affirmet vel neget, sed ei perinde est, an copulam habeat, & tunc significat *ut affirmatio vel negatio*, an copulam non habeat, & tunc significat, *ut dictio*

- 14 Colliges quibus modis differat oratio à termino complexo, imò: Terminus complexus petit, ut ambæ partes separatæ per se significant, cum ambæ debeant esse termini categorematici, ad orationem autem *sufficit*, quod una pars per se significet, licet aliæ consignent, ut: *Regina Angelorum*, interim non repugnat orationi habere omnes partes per se significantes, ut: *Carolus Sextus Imperator Romanus*. Unde sequitur, quod omnis terminus complexus *sub diversa ratione* possit esse oratio, non verò omnis oratio possit esse terminus complexus.

2do. Terminus complexus à suo formali conceptu affirmationem & negationem absolutè excludit, non autem oratio.

3tio. Terminus complexus formaliter sumptus est *pars*, per se ordinata ad componendam propositionem, oratio autem est ali-

aliquid *totum*, per se non ordinatum ad aliud componendum.

Dices. Oratio constat pluribus *vocibus*, 15 ergo malè definitur, quod sit *vox*.

R. C. ant. D. conf. ergo male definitur, quod sit vox una *unitate simplicitatis* C. coam. *unitate ordinis & compositionis* N. coam. oratio non est una vox simplex, sed est *una ordine*, in quantum in oratione plures voces habentes inter se aliquam connexionem, saltem grammaticalem coordinantur. Unde ab oratione excluditur congeries plurium dictionum, quæ inter se non habent connexionem, ut, *homo, lapis, arbor*.

Quæres. Quomodo dividatur oratio? 16

R. Oratio dividitur in *Perfectam & Imperfectam*. Oratio perfecta est, quæ generat perfectum sensum in animo audientis, ut: *homo est animal*. Oratio imperfecta est, quæ non generat perfectum sensum, ut: *nullus homo*, ubi tamen.

Advertendum ex S. Th. 1. *perih. lect. 5.* 17 quod oratio imperfecta quidem non generet perfectum sensum perfectione pertinente ad iudicium, bene tamen perfectione pertinente ad simplicem apprehensionem.

Oratio perfecta subdividitur in *Enunciativam & non enunciativam*. 18

Enunciativa est, in qua unum affirmatur

D

vel

vel negatur de altero, & propriè dicitur propositio. Non enunciativa est, quæ quidem habet completum sensum, non tamen unum de altero affirmat vel negat, & hinc licet constet subjecto, prædicato, & copulâ, non tamen propriè est propositio, quia in eâ nihil enunciatur, neque veritas aut falsitas reperitur, unde *magis ordinatur ad exprimendum affectum, quam ad interpretandum id, quod in intellectu habetur*, inquit S. Th. 1. perib. Lect. 1.

- 19 Hujusmodi Orationes magis Rhetoricæ quam Dialecticæ, sunt quinque. Prima est *interrogativa*, ut: *quid cogitas?* 2da *deprecativa*, ut: *miserere mei*, 3ia *imperativa*, ut: *ite maledicti*, 4ta *optativa*, ut: *utinam studeas*, 5ta *vocativa*, ut: *Veni sancte Spiritus*.

INFORMATIO TERTIA.

De Modis sciendi.

ARTICULUS PRIMUS

De Modo sciendi in communi.

CONCLUSIO I. Modus sciendi est
I. *Oratio ignoti manifestativa.*

Explicatur definitio: Dicitur imò *oratio*
tio